

Folkrörelsearkivets medlemsbrev 2025

Dataskyddsförordningen och arkiven

Det tog lite drygt sex år, men hösten 2024 kunde Riksarkivet utfärda föreskrifter (RA-FS 2024:8) som gör det tydligt hur ett enskilt arkiv som Folkrörelsearkivet ska hantera personuppgifter som ”hanteras för arkivändamål av allmänt intresse”; alltså hur vi får hantera personuppgifter i de arkiv som lämnats in som deposition eller som Folkrörelsearkivet självt äger.

Vi behöver upprätta depositionsavtal med alla föreningar som deponerar, och till det ett personuppgiftsbiträdesavtal (PUB). Vi kan också behöva ändra i stadgarna så att de tydligt talar om varför vi hanterar personuppgifter i arkiv. Stadgeändringar kräver såklart både en stadgekommitté och två årsmötesbeslut. Vi tar upp detta som en informationspunkt på årsmötet men kommer inte med några färdiga förslag på avtal och stadgeändringar. Svenska Arkivförbundet kommer under året att arbeta med mallar för både avtal och stadgar och vi väntar in arkivförbundets rekommendationer.

Redan nu kompletterar vi dock Folkrörelsearkivets integritetspolicy för personuppgifter. Då det övriga arbetet kommer att ta tid så är det angeläget att på någon plats redogöra för vad som utgör arkivets rättsgrund för att ta hantera personuppgifter och det kan enkelt göras i integritetspolicyen.

Enligt Riksarkivets föreskrifter så är det i första hand arkiverade automatiska (digitala) personuppgifter samt personregister, också i pappersform, som ska skyddas. Jag vill upprepa vår tidigare uppmaning att inte i onödan rensa personuppgifter som kan arkiveras. Inaktuella personuppgifter får arkiveras som tur är. Annars skulle vi förlora värdefull historisk information om medlemskap i föreningar.

Ekonomi och depositionsavgifter

Folkrörelsearkivets årliga kostnader överstiger de årliga intäkterna. Underskottet 2025 förväntas överstiga 300.000 kronor. Huvuddelen av kostnaderna ligger på personalkostnader. Därefter kommer lokalkostnader. Fram till inflationsperioden låg de relativt stabila, men

ökade sedan. På grund av ökade lokalbehov är det kostnader förväntas öka ytterligare. Minskad personalstyrka är på sikt den utväg som står till buds, men vi planerar att inte föregå kommande pensionsavgångar. Personalneddragningar löser ett ekonomiskt problem, men skapar samtidigt ett annat problem med att upprätthålla verksamheten på en bra nivå.

Styrelsen beslöt att höja depositionsavgiften från 18 kronor per volym till 22 kronor per volym för 2025. Budgeten för 2026 innehåller ytterligare en höjning till 25 kronor per volym, men styrelsen har ännu inte beslutat om det. I fakturan finns också poster för arkivering av hemsidor och i Enskilda e-arkivet, något som styrelsen och årsmötet fattat beslut om tidigare men hittills inte tagit ut (årsmötet 2019, samt styrelsemöten 2019-10-01, 2020-12-17).

Projektmedel har under senare år varit en viktig finansieringskälla, även om de vanligen inte får användas till ordinarie kostnader för lokaler och personal. Vi söker projektmedel, men utfallet är osäkert och tillfälligt till sin natur.

Digitalt långtidsbevarande och e-arkiv

Utmaningen att kunna ta emot digitala arkiv har varit en följetong i Folkrörelsearkivets verksamhetsberättelser de senaste åren. Nu kan vi säga att vi genom Enskilda e-arkivet (EEA) har en lösning att erbjuda medlemmar; både ett säkert långtidsbevarande och möjligheten att direkt nå arkiverade handlingar på webben på adressen forskarsal.e-arkivportalen.se. Några medlemmar har börjat arkivera under 2024. Systemet bygger på att ni som förening självt levererar elektroniska handlingar via en annan arkivportal som finns som en webbdomän. Det är praktiskt när man fått in rutinen, fast det behövs en kurs först. Nästa introduktionskurs i e-arkivering planeras hållas den 12 maj.

Sedan 2020 har vi också tjänsten att med jämna mellanrum arkivera hemsidor. Nu kan det vara intressant att gå tillbaka några år och se verksamheten under pandemi-åren, på fauppsala.se/databaser/hemsidor/.

Lokaler

Arkivbeståndet växer. Under 2024 tog vi emot 125 hyllmeter nya handlingar och i Folkrörelsearkivets egna arkiv är det nästan fullt. Vi hyr också in oss hos Stadsarkivet och har ett löfte om att kunna hyra ytterligare cirka 300 hyllmeter, men inom 3–5 år behöver vi ytterligare arkivlokaler. Dessutom finns risk för fuktinträngning och översvämning i våra nuvarande lokaler. Beredskap inför kriser och krigshot har blivit en samhällsfråga som också berör Folkrörelsearkivet.

Styrelsen beslöt i februari 2024 att tillsätta en lokal-kommitté för att hitta lösningar. I den ingår Maths Isacson, Ove Gustafsson, Jenny Jansson, Torkel Gille, Anders Nordebring och Örjan Simonson. Vid gruppens första möte i juni beslöts att också bjuda in andra arkiv för att gemensamt inventera plats- och beredskapsfrågor och eventuell samverkan. Representanter från Svenska kyrkans arkiv, Region Uppsalas arkiv, Uppsala stadsarkiv, Företagens historia och Upplandsmuseet har hittills deltagit i diskussionerna. Olika arkiv har olika problem att lösa och resurser att erbjuda. Hittills har alternativ med Akademiska hus lokaler i Uppsala arkivcentrum och Upplandsmuseets magasin i Morgongåva väckts. Kommittén arbetar vidare under 2025.

Lokalfrågor blir nästan alltid en fråga om ekonomi och Folkrörelsearkivets behov av nya lokaler behöver vägas mot kostnader och våra möjligheter att få medel för att hyra större ytor och för eventuella behov att inreda lokaler med förvaringsmöbler. För att inte tala om hur resurskrävande eventuella flyttbestyr är. Behovet att först finansiera kan orsaka långbänkar. Vi har en möjlig utväg med Fonden Upplands folkrörelsehistoria som vi instiftade 2020. Den är bl.a. avsedd att användas som en ”byggfond”. Marknadsvärdet sista december var cirka 430.000 kronor. Vi är mycket tacksamma för de gåvor som vi hittills fått till denna fond och vi tar gärna emot ännu mer. Det kan påskynda en lösning av lokalfrågan.

Närvaro i länets olika delar

Folkrörelsearkivet för Uppsala län har sin verksamhet i hela Uppsala län – men med kontor, arkivlokaler, forskarsal och ett utåtriktat arbete tillsammans med grannarna Uppsala stadsarkiv och stadsbibliotek så finns Folkrörelsearkivet mest i centrala Uppsala stad.

Sedan några år tillbaka har Folkrörelsearkivet en vandringsutställning som kan ställas ut på bibliotek, hembygdsgrändar eller andra samlingsplatser. Ett permanent innehåll om folkrörelser i länet och om arkivet som en resurs kombinerar med en utställningsdel som handlar om den lokala historien på utställningsplatsen. Hembygdsföreningar och andra organisationer har vid flera tillfällen bidragit till den lokala utställningen. Vandringsutställningen har vandrat i länets norra och östra del; i Tierps, Älvkarleby och Östhammars kommuner. Under 2025 vill vi bli mer synliga i de södra och västra delarna; i Heby, Enköping, Håbo och Knivsta. Det finns förstås också områden i Uppsala kommun dit vi behöver vandra. Gottsunda har vi tidigare kunnat verka en del i.

Kontakta oss gärna om vandringsutställningen om ni vill få besök på er ort och kanske också medverka till utställningen. För att verka lokalt behöver vi hitta just lokaler att verka i och då kan ert kontaktnät och engagemang bli mycket värdefullt. Det behöver inte bara vara vandringsutställningen. Vi kan också ge kurser och hålla föredrag på olika håll.

Handskriftstolkning

Folkrörelsearkivet installerar ett program för maskinell handskriftstolkning (HTR – Handwritten Text Recognition) som heter eScriptorium på en server med adressen janusmanus.fauppsala.se. I eScriptorium kan man ladda upp bildfiler på dokument och tolka texten till digital text (translitterering). Den tolkade texten kan en AI-modell använda för att lära sig läsa handstilar. Omvänt kan AI-modellen, när den blivit tillräckligt tränad, snabbt tolka uppladdade bilder på dokument till text. För dem som tycker äldre handstilar är svåra att läsa – det gör många av oss – så är det ett bra hjälpmedel. Inte minst betyder det att datorprogram kan läsa och söka i texterna, vilket ger en helt annan sökbarhet än att läsa igenom text på papper. Man kan t.ex. söka i stora textmängder efter ord.

Just nu är eScriptorium på ett utprovningsstadium men vi hoppas att det faller väl ut och att det kan utnyttjas för olika texttolkningsprojekt. Arbetet med projektet Labour’s Memory har redan försett oss med mycket vältränade algoritmer. Håll därför utkik efter handskriftskurser i höst eller under 2026.

Örjan Simonson